

‘Mehr Gott wagen’

De preek en de kerkdienst hebben het in deze tijd niet makkelijk. Veel mensen in onze tijd zitten niet meer te wachten op een boodschap van God. Vaak is er sprake van desinteresse. Deze desinteresse geeft het beeld dat we leven in een samenleving waarin de afwezigheid van God vanzelfsprekend is. God wordt niet meer gemist. Martin Nicol, emeritus hoogleraar Praktische theologie aan de Universiteit van Erlangen signaleert dat die vanzelfsprekende afwezigheid van God ook de kerkgangers en de kerkdienst beïnvloedt. In deze tijd waarin God niet meer gemist wordt is het ook moeilijker voor predikanten om het over God te hebben. Met zijn boek *Mehr Gott wagen* wil Nicol predikanten uitdagen om in een tijd waarin Gods afwezigheid vanzelfsprekend lijkt te zijn het meer over God te hebben.

Waagstuk

Nu is het nooit makkelijk geweest om te preken. De preek is immers een spreken over God en namens God en dat door een mens. Wie is als mens in staat en bevoegd om namens God te spreken? Is de menselijke taal wel toereikend om over God te kunnen spreken? Preken is in alle tijd een waagstuk geweest. Voor Nicol is de definitie van preken dan ook het wagen om over en namens God te spreken. Voor preken is moed en durf nodig. Omdat het niet vanzelfsprekend is om het over God te hebben, maar ook omdat je als mens ook het risico loopt om je te vertillen.

Preken is dan ook een spannend gebeuren, waarin twee werelden bij elkaar komen: de wereld van God en onze aardse werkelijkheid. In de kerkdienst wordt een kerkganger de werkelijkheid van God binnengeleid. Die werkelijkheid van God is net zo reëel als onze aardse werkelijkheid. Wel blijft die werkelijkheid van God een geheimenis houden. Die werkelijkheid is niet altijd zichtbaar en ervaarbaar. Daarom helpt een kerkdienst en een preek de kerkganger om in die wereld te komen. In deze tijd waarin God niet meer gemist wordt is het des te urgenter de kerkganger te helpen om die werkelijkheid van God binnen te komen. Omdat voor Nicol in de kerkdienst en de preek deze twee werkelijkheden samenkomen, is de preek bij voorbaat een spannend gebeuren. Een saaie kerkdienst en een saaie preek kan eigenlijk niet.

De kunst van het preken

Een preek wordt niet spannend door te stellen dat de kerkdienst bij voorbaat een spannend gebeuren is. In een preek kan alle spanning ontbreken, bijvoorbeeld door verkeerd taalgebruik, door gebrek aan respect voor het geheimenis, door een voordracht waarin er geen klik is met de luisteraar. Ook daarom is preken niet makkelijk en is preken een hele kunst. Nicol spreekt dan ook van de *kunst van het preken*. Hij schaaft het preken dan ook onder de kunsten. Net zoals schilderen, schrijven, componeren, drama, film, enz is preken een kunst. Van die andere kunsten kan de predikant veel leren als het om preken gaat. Van schrijvers en dichters kan geleerd worden welke taal je kunt gebruiken als je luisteraars in een andere wereld wil meevoeren. Van toneel kun je als predikant leren hoe je in een voordracht de luisteraars boeit en meeneemt en verplaatst in een andere werkelijkheid. Van muziek kun je leren hoe die andere wereld verklankt kan worden, waarbij het geheimenis toch geheimenis blijft. Van dichters en schrijvers kan geleerd worden hoe een verhaal opgebouwd wordt. Samen met anderen heeft Nicol daarom een aantal jaar terug een

taalatelier opgericht, waarbij predikanten zich oefenen in de creatieve kant van het schrijven van preken. Een preek spreekt voor hem in twee talen: in de taal van de theologie en in de taal van de kunst.

In 2003 publiceerde Nicol een pamflet, waarin hij zijn visie op preken maken uitdagend uiteenzette. In 2006 publiceerde hij samen met Alexander Deeg een werkboek om te laten zien hoe zijn dramaturgische homiletiek in de praktijk werkte. Nicols visie heeft veel weerklank gevonden. Met dit boek blikt Nicol terug op wat zijn visie teweeggebracht heeft. Zelf heb ik uit dit boek en eerdere boeken geleerd om mijn preken uitdagender en spannender te maken, meer te letten op de creatieve kant van de preek. Sinds Nicol ben ik als predikant bij de voorbereiding en tijdens het houden ermee bezig om luisteraars in de wereld van God binnen te brengen, waarbij ik ook bewust nadenk hoe ik dat kan doen.

Basisspanningen

Wat ik vooral van Nicol geleerd heb, om plezier te hebben in het maken van preken door aandacht te besteden aan de creatieve kant. Ook heb ik van Nicol geleerd om bewust de spanningen op te zoeken. Voor Nicol zijn er 4 basisspanningen in de relatie tot God: de spanning tussen God en de wereld, tussen God en de mensen, tussen God en de machten en tussen God en de godsdiensten. In de preekvoorbereiding is het zaak om deze spanningen in de gaten te houden en bewust in te zetten. Bijvoorbeeld door oog te hebben voor het vreemde van de Bijbeltekst of de boodschap.

Voor Nicol is die aandacht voor het vreemde ook principieel: Gods werkelijkheid heeft voor ons altijd iets vreemds, iets van een geheimenis. Daarnaast is spanning is een belangrijk thema voor hem, omdat in de kunst vaak bewust met spanning wordt gespeeld. De predikant kan van de andere kunsten leren hoe een preek bewust met de spanningen die er zijn om kan gaan en kan inzetten om de preek spannend te krijgen.

N.a.v. Martin Nicol, *Mehr Gott wagen. Predigten und Reden zur Dramaturgischen Homiletik* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2019).

Matthijs Schuurman, Oldebroek